

Az ENSZ Emberi Települések Bizottsága: a HABITAT

Vancouver, Nairobi, Budapest

Az Emberi Települések Bizottsága 1976-ban alakult meg az ENSZ szakosított szervezeteként, az emberi települések tárgyában Vancouverben rendezett Világkonferencián. A konferencia megrendezését a települések fejlődésében megfigyelhető problémák indokolták, különös tekintettel az urbanizációra, a gyors városnövekedésre. A világ egészén – de különösen a fejlődő országokban – egyre erőteljesebben áramlott a lakosság a városok felé, és (főként a nagyobb városok, metropolisok esetében) szembe találta magát a fogadóképesség, elsősorban az infrastrukturális feltételek hiányával. A városfejlődés problémái az XX. század második felére már olyan méreteket öltöttek, hogy szükségessé vált az ENSZ-en belül egy szakosított szervezet életre hívása. E szervezet alapvető funkciója a világ különböző részein jelentkező települési problémák feltárása és azok orvoslása. Ennek érdekében világméretű információs irodahálózatot hoztak létre Nairobiba telepített központtal. Az európai kontinensen – az akkori politikai megosztottság folytán – két információs iroda jött létre: Nyugat-Európa számára Genfben, Kelet-Közép-Európa számára Budapesten.

A Budapesti HABITAT Információs Iroda 1980-ban alakult meg az Építészeti Tájékoztatási Központ szervezeti keretei között. Az iroda felügyeletét a rendszerváltásig az Építészeti és Városfejlesztési Minisztérium gyakorolta. A rendszerváltás után néhány hónapig az akkor alakult Közlekedési, Hírközlési és Építészeti Minisztérium, majd 2004-ig a Belügyminisztérium gyakorolta a felügyeletet. 1994. január 1-jével az irodát az Országos Lakás- és Építészeti Hivatal felügyelete alá helyezték. Megalakulása óta az iroda működtetési költségeit a felügyeletét gyakorló főhatóság biztosította – elkülönített költségvetési keretből. Jelenleg a szakmai koordinációt végző irodavezető és egy adminisztratív munkatárs képezi az iroda személyi állományát. A magyaron kívüli kapcsolattartás hivatalos nyelve az angol.

A kelet-közép-európai információs iroda funkciói

Az iroda funkcióit a magyar kormány és az ENSZ HABITAT Központ között 1980-ban létrejött – időszaki megújított – memorandum rögzíti. Az információs iroda elősegíti a települések fejlődésében kialakult súlyos problémák megoldását a fenntartható terület- és településfejlesztés szakterületeit érintő publikációk terjesztésével, rendezvények szervezésével, és azokon a HABITAT-elvek megismertetésével, a HABITAT Központtól érkező szakmai anyagok terjesztésével és népszerűsítésével, publikációs tevékenységgel és minden olyan lehetőség felhasználásával, amely elősegíti a HABITAT-elvek érvényesülését az országon belül és az iroda hatókörébe tartozó országokban;

- folyamatos kapcsolatot tart a HABITAT Nairobiban lévő központjával, az onnan érkező kiadványokat, publikációkat eljuttatja a Magyarországon és a kelet-közép-európai régió országaiban lévő, erre a célra megszervezett kapcsolódási pontokhoz, azokkal kapcsolatot tart, találkozókat szervez a hazai és a régióbeli szakemberekkel;
- a Nairobiból érkező kiadványokat hozzáférhetővé teszi a szakmai körök számára, az érdeklődőket ellátja az őket érintő információkkal, hozzájárul a településügy népszerűsítéséhez, a szakmai kapcsolatok erősítéséhez;
- hozzájárul a terület- és településpolitika hazai és régióbeli fejlődéséhez, különös tekintettel a lakáspolitikára, annak területi összefüggéseire, a helyi és regionális önkormányzatok terület- és településfejlesztéssel összefüggő tevékenységére, feladataira; hozzájárul a nemzetközi információk terjesztéséhez, a legjobb külföldi példák megismertetéséhez.

A felsorolt funkciókat a HABITAT Iroda – a rendelkezésre álló működési költségek lehetőségein belül – fennállása óta teljesítette. A publikációs lehetőség szempontjából különösen kedvező volt, hogy 1995–2005 között az iroda vezetője a Falu–Város–Régió c. szakmai folyóirat főszerkesztője volt. A jelen híradással kezdődően mód nyílik a Területi Statisztikában a HABITAT-hírek megjelentetésére.

Az iroda szakmai koordinációs tevékenysége

Az iroda koordinációs tevékenysége évenként változó az aktuális szakmai rendezvényektől, folyamatos vagy újonnan kiépített szakmai kapcsolatok lehetőségeitől függően.

1985 óta minden év októberének első hétfőjén HABITAT-világnapot rendeznek a világ országaiban. A témák évről évre változnak, aszerint, hogy világviszonylatban mely problémák kerülnek az érdeklődés fókuszába. Ilyen témák például: a biztonságos város, a millenniumi deklaráció célkitűzései az egészséges ivóvízellátás és a hajlékteremtés terén, városfejlődés mint a vidékfejlődés motorja.

A világnap központi ünnepségét évente más földrész valamely nagyvárosában tartják, az országok saját döntésüktől függően szerveznek a témával kapcsolatos rendezvényeket. Irodánk általában szakmai kerekasztal-konferenciákat rendezett az elmúlt években.

Az iroda 1998 óta egy sor fontos szakmai konferencián vett részt (szociális lakásépítés – Hollandia; európai területfejlesztési perspektíva – Németország; az EU-csatlakozás terület- és településpolitikai hatása; a privát szektor szerepe a lakásépítésben – Ausztria; önkormányzati tisztségviselők területpolitikai továbbképzése – Szlovákia; országjelentés az ENSZ 2001. évi rendkívüli közgyűlésén – USA), továbbá részt vett szakmai koncepciók kidolgozásában (például: nemzeti fejlesztési tervek).

Soron következő feladatok

Az irodának stratégiai tervei vannak a hazai terület- és lakáspolitikai jobb összhangjának megteremtésére. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a terület- és lakáspolitikai szétválása, a piaci folyamatok spontán érvényesülése súlyos gondokat és főként többletráfordításokat jelent a nemzetgazdaság számára. Különösen indokoltá teszi az iroda említett szakmai törekvését a szuburbanizációs folyamatok közelmúlt években történt beindulása, majd ezek felgyorsulása. A meglévő lakásállomány jobb kihasználása, jó karban tartása az új lakásépítés mellett nagyban hozzájárulhat a területi folyamatok jobb irányíthatóságához, a területpolitikai célok eléréséhez. E két fejlesztéspolitikai szféra azonban egymástól függetlenül, kölcsönös egymásra hatásuk felismerése nélkül, csak időeltolódással és negatív hatásokat is keltve érvényesül. Összehangolásuk a mai napig késlekedik, holott annak intézményi feltételei már ma is biztosítottak. Véleményünk szerint elsősorban tudati tényezők hátráltatják a területi és a lakhatási célok együttes – egymás hatását erősítő – érvényesítését.

Már jó néhány éve tanúi vagyunk annak, hogy nagyobb városainkból a lakosság egy része a környező településekre kiköltözik, ezzel összefüggésben egyes belső városrészek fizikailag-erkölcsileg leromlanak, míg a városhoz közeli kisebb települések kellő infrastruktúra-fejlesztés nélkül növelik beépített területeiket, lakóépület-állományukat. Eközben a városok és gyűrűtelepüléseik közötti közlekedési hálózat egyre zsúfoltabbá, a lakó- és munkahelytávolság áthidalása pedig egyre időigényesebbé válik. A szönyegszerűen terebélyesedő újonnan beépített területek csökkentik a települések között húzódó zöldfelületeket, ezzel együtt a lakóterületek biológiai kondicionáltságát. Az urbanizáció ezáltal dezurbanizációba megy át, szabályozatlan települési folyamatokat indukál. Egy későbbi fázis: a reurbanizáció, a gyűrűtelepülésekből a városokba történő visszaáramlás.

A terület-, illetve településfejlesztési politikának – a területi népességmozgási folyamatok természetét a nemzetközi tapasztalatokból előre ismervén – elébe kellene mennie a törvényszerű folyamatoknak. Például a potenciálisan befogadó települések infrastruktúráját gyorsabb ütemben kellene fejleszteni, hogy azok időben készek legyenek a kiáramlás fogadására. Másfelől a belső városrészek rehabilitációs – revitalizációs politikát kellene folytatni, a városrészléptékű leromlás fékezésére.

A területfejlesztés helyi szintjei egyre inkább a kistérségek lesznek. Ebben a területi nagyságrendben kellene gondolkodni a lakáshelyzet javítását célzó intézkedésekről is. Más szóval, a lakáspolitikát nem lenne szabad különböző hitelkonstrukciós variációk bevezetésére korlátozni. A területi politikának a lakáspolitikai eszköze is lehet (és fordítva), ha kellő összhang teremődik a két fejlesztéspolitikai szféra között.

Napjainkban korai lenne konkretizálni azt a főhatósági struktúrát, amely keretet adhat a politikák összehangolásának. A most véget ért kormányzási ciklusban ennek intézményi feltételei adva voltak: a Miniszterelnöki Hivatal fennhatósága alá tartozott mind az Országos Területfejlesztési Hivatal, mind az Országos Lakás- és Építészeti Hivatal. Sajnos nincs tudomásunk arról, hogy ez a két főhatóság zippzárszerűen kapcsolódott volna egymáshoz a fenti stratégiai kérdésekben.

Az ENSZ HABITAT égisze alatt kikristályosodott elvek a világ különböző részein, régióiban differenciálódnak, és az általa létrehozott információs és szakmai irodahálózat egyik fontos feladata, funkciója az információk továbbadása, a gyakorlat nemzetközi tapasztalatokkal való feltöltése és befolyásolása.

Ismertette: *Hörcher Ferencné*